

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність 012 Дошкільна освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “28” серпня 2023 року

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Основи спеціальної педагогіки
Викладач (і)	Кирста Наталія Романівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Контактний телефон викладача	+380-50-612-39-95
E-mail викладача	nataliia.kyrsta@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації за розкладом

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування теоретико-методичних засад спеціальної педагогіки, принципів універсального дизайну та розумного пристосування освітнього середовища. Здобувачі ознайомлюються з індивідуальною програмою розвитку, нормативно-правовими документами, що регламентують організацію освітнього процесу дітей з ООП в закладах дошкільної освіти. Вивчаються питання раннього втручання, міждисциплінарної командної взаємодії та партнерства з родинами дітей. Значна увага приділяється вихованню толерантності, профілактиці та протидії булінгу в освітньому середовищі. Опанування дисципліни забезпечує здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, критично опрацьовувати освітню інформацію та застосовувати її у практичній діяльності. У результаті вивчення курсу здобувачі здобувають первинні знання про особливості розвитку дітей з різними освітніми потребами та умови для їхнього гармонійного розвитку й успішної соціалізації.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти системи професійних знань, умінь, цінностей і ставлень, необхідних для забезпечення розвитку, навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах сучасного інклюзивного навчання та спеціальної освіти. Курс спрямовано на розвиток у здобувачів дошкільної освіти готовності до реалізації гуманістичних принципів професійної діяльності, поваги до прав і свобод дитини з ООП, формування громадянської, соціальної та етичної компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти.

Основними цілями вивчення дисципліни є:

- формувати у здобувачів розуміння соціальної значущості діяльності вихователя в умовах розбудови інклюзивного простору;
- ознайомити зі структурою, завданнями і принципами спеціальної педагогіки, системи раннього втручання, сучасними підходами до організації навчання і виховання дітей з ООП у закладах дошкільної освіти;

- висвітлити особливості індивідуального і диференційованого розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами, відповідно до їхніх психофізичних можливостей, інтересів та потреб;
- сприяти опануванню знань про універсальний дизайн і розумне пристосування в освітньому середовищі, освітні осередки, доступні для всіх дітей;
- формувати уявлення про Індивідуальну програму розвитку (ІПР) та іншу документацію, необхідну для освітньої діяльності з дітьми з ООП, з урахуванням рекомендацій команди психолого-педагогічного супроводу;
- формувати толерантне ставлення до дітей з ООП, вміння виховувати у дошкільників повагу до інших, запобігати проявам булінгу та дискримінації;
- розвивати здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити, критично оцінювати й використовувати освітню інформацію для роботи з дітьми з ООП та їхніми родинами;
- означити особливості міждисциплінарної взаємодії з фахівцями спеціальної, психологічної, медичної та соціальної сфер задля комплексної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України):

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові компетентності) (за стандартом вищої освіти України):

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до забезпечення індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

Програмні результати навчання:

ПРН-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-10. Знати принципи функціонування системи раннього втручання, розуміти можливості опори на неї у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, дотримуючись професійно-етичних вимог до діяльності фахівця з раннього втручання.

ПРН-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПРН-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

Загальні компетентності (за професійним стандартом):

ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

ЗК.06 Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність).

Професійні компетентності (за професійним стандартом):

А Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу

A2 – Організаційна

А 2.4. Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребам.

Б. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища.

B2 – Проектувальна

Б 2.1. Здатність організовувати та проектувати освітні осередки за принципами універсального дизайну та розумного пристосування.

В. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу

V1 – Психо-емоційна

В 1.1. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії.

V2 – Педагогічне партнерство

В 2.3. Здатність до командної взаємодії.

V3 – Морально-етична

В 3.1. Здатність враховувати культурні, релігійні, соціальні та мовні особливості родини під час освітнього процесу та здійснювати його незалежно від власних поглядів, стереотипів та упереджень.

Г. Професійний розвиток та самовдосконалення.

G2 – Інформаційно-комунікаційна

Г 2.1. Здатність орієнтуватись в інформаційному просторі.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	18 / 6
семінарські заняття / практичні / лабораторні	32 / 10
самостійна робота	130 / 164

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибіркового
---------	---------------	---------------------	---------------------------

II	012 Дошкільна освіта	перший	нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Спеціальна педагогіка як наука		2	2	10
Тема 2. Становлення спеціальної педагогіки та перспективи її розвитку в Україні		-	4	10
Тема 3. Загальна характеристика сучасної системи раннього втручання, освітньо-корекційної підтримки і соціального захисту дітей		2	2	10
Тема 4. Корекційно-педагогічна діяльність як психолого-педагогічна проблема		2	2	10
Тема 5. Організаційно-педагогічні основи корекційно-педагогічної діяльності		-	4	10
Тема 6. Об'єкт та суб'єкт корекційно-педагогічної діяльності		-	2	10
Тема 7. Відбір дітей у заклади освіти		2	2	10
Тема 8. Діти з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єкти спеціальної освіти		2	2	10
Тема 9. Характеристика дітей з порушеннями емоційно-вольової сфери		2	4	10
Тема 10. Передумови ефективної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами		2	2	10
Тема 11. Корекційно-реабілітаційний супровід дітей з особливими потребами в системі освіти		-	2	10
Тема 12. Психолого-педагогічні проблеми сімейного виховання дітей з особливими освітніми потребами		2	2	10
Тема 13. Психологічна готовність педагога до педагогічної діяльності з дітьми з ООП		2	2	10
ЗАГ.:		18	32	130
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>У процесі контролю рівня знань й активності здобувачів оцінці підлягають рівень знань, продемонстрований у відповідях з теоретичного матеріалу та активності під час обговорення тем практичних занять, у формі доповнень до відповідей інших здобувачів.</p> <p>Оцінювання знань здобувачів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • письмові, усні опитування, тестування; • перевірка навичок; • проєкти; 			

	<ul style="list-style-type: none"> • безпосереднє спостереження за діяльністю фахівців. <p>Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента здійснюється на основі результатів поточного (максимальний бал – 50) та підсумкового контролю (максимальний бал – 50). Поточний контроль передбачає оцінювання знань здобувачів щодо засвоєння програмового матеріалу з курсу на практичних заняттях (40 балів) та у процесі виконання ними завдань самостійної роботи (10 балів).</p> <p>Допуск до семестрового іспиту мінімально становить 25 балів (максимально 50 балів), семестровий іспит – 25-50 балів. Навчальний матеріал з освітнього компонента вважається засвоєним, якщо здобувач у сумі набрав 50 і більше балів за 100-бальною шкалою.</p> <p>Семестрова оцінка виставляється на основі отриманих балів за практичні заняття (40 балів), самостійну роботу (10 балів) та екзаменаційну роботу (пройдене тестування на платформі дистанційного навчання в межах 25-50 балів) https://d-learn.pnu.edu.ua/</p>
Вимоги до письмових робіт	Проводяться в системі дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua/ . Оцінюються за 100-бальною шкалою.
Семінарські заняття	<p>Пропущені практичні заняття здобувач відпрацьовує індивідуально, виконуючи передбачену у плані лекційного чи практичного заняття роботу. Для цього використовується:</p> <ul style="list-style-type: none"> - усне опитування; - тестування; - перевірка творчих завдань; - захист презентацій; <p>перевірка виконаної, передбаченої програмою курсу, самостійної роботи.</p> <p>Якщо здобувач не ліквідував заборгованість та не набрав мінімальну кількість балів (25 балів) він не допускається до складання семестрового іспиту.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є відвідування здобувачем більше 50% практичних занять, пройдене тестування на платформі дистанційного навчання, виконання завдань самостійної роботи.
Підсумковий контроль	<p>Підсумковий контроль знань здобувачів із курсу здійснюється у формі тестування і вважається виконаним у разі отримання студентом 50 і більше балів.</p> <p>Форма контролю – екзамен.</p> <p>Форма здачі – тестування на платформі дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua/</p>

Структура білета – 40 тестів.
Максимальна кількість балів за іспит – 50.
Навчальний матеріал з освітнього компонента вважається засвоєним, якщо здобувач у сумі набрав 50 і більше балів за 100-бальною шкалою.

7. Політика навчальної дисципліни

1. Письмові роботи виконуються відповідно до тематики лекцій, зазначених у силабусі.

2. Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за посиланням <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

3. Відвідування занять. Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої

зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до «Порядку організації та

проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.).

Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р.).

<https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsiaosvitnjogo-protsesu.pdf> та «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів

вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/otzinnuvannja-uspishnosti.pdf>.

4. Неформальна освіта. Результати неформальної освіти зараховується згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Дмитренко К. А. Працюємо з «особливою дитиною» у «звичайній» школі. Х: ВГ «Основа», 2018. 120 с.
2. Інклюзивне навчання. URL: <http://uk.wikipedia.org>.
3. Кисло О. Ф. Корекційна педагогіка. Київ: Кондор, 2016. 320 с.

4. Кобильченко В. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224с.
5. Компанець Н. М. Моделювання індивідуальної програми розвитку дошкільника з особливими освітніми потребами. К., 2018. 56 с.
6. Кравченко Г. Ю. Інклюзивна освіта в ДНЗ. Харків: Вид – во «Ранок», 2018. 176 с.
7. Мартинчук О.В., Маруненко І.М., Луцько К.В. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
8. Матвеева Н. Основи спеціальної педагогіки: практикум. Івано – Франківськ. НАІР, 2022. 227 с.
9. Махній М. Психомалюнкові методики у діагностично – корекційній роботі в системі інклюзивної освіти. Чернігів «Десна поліграф», 2021. 128 с.
10. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. за заг. редакцією проф. Ю. Бойчука. Харків: ХНПУ, 2018. 338 с.
11. Рошак І. О., Яблонська С. П. Палітра інклюзії: методичний посібник для практичних психологів та педагогів ЗДО. Івано – Франківськ: Симфонія форте, 2021. 316 с.
12. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За загальною редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.
13. Четверікова Н. В. Інклюзивне навчання в ЗДО. : Видавнича група «Шкільний світ», 2018. 128 с.
14. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки. Київ, 2016. 248 с.
15. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ –2000», 2019. 264 с.

Викладач:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та
методики дошкільної
і спеціальної освіти

Наталія КИРСТА